

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Socialnämnden
Fastställsedatum: 2023-03-21
Ansvarig: Enhetschef för Enheten för bistånd – vård och omsorg
Revideras: Vid ny mandatperiod samt vid behov
Följs upp: Enhetschef för Enheten för bistånd – vård och omsorg

Riktlinjer för handläggning inom Socialtjänstlagen (SoL) Vård och Omsorg

Dnr: SN.2023.41
2023-03-21

Riktlinjerna är en vägledning – i varje ärende skall det ske en individuell behovsprövning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING.....	4
2	ANSVARSFÖRDELNING.....	5
3	LAGAR OCH FÖRORDNINGAR.....	5
3.1	Förvaltningslagen.....	5
3.2	Legala företrädare – Ombud.....	6
3.2.1	Överförmyndarkansliet.....	6
3.2.2	Anhörigbehörighet.....	6
3.2.3	Företrädarskap.....	7
3.2.4	Framtidsfullmakt.....	7
3.2.5	God man.....	8
3.2.6	Förvaltare.....	8
3.2.7	Ombud.....	8
3.3	Offentlighets – och sekretesslagen.....	8
3.4	Socialtjänstlagen.....	9
3.4.1	Biståndsbegreppet.....	10
3.4.2	Skälig levnadsnivå.....	10
3.4.3	Äldre personer.....	11
3.4.4	Våld i nära relationer.....	12
3.4.5	Våld mot äldre.....	12
3.4.6	Stöd till närstående.....	12
3.4.7	Kvarboendepincipen.....	12
3.4.8	Utlandssvenskar och utländska medborgare.....	13
3.4.9	Närståendes ansvar.....	14
3.4.10	Annan huvudman.....	15
4	BISTÅNDSHANDLÄGGNING.....	15
4.1	Underlag för beslut.....	15
4.2	Uppföljning.....	16
4.3	Prövning av pågående insatser.....	16
4.4	Delegation.....	17
5	HEMTJÄNST.....	17
5.1	Personliga insatser.....	17
5.1.1	Personlig omvårdnad.....	17
5.1.2	Hygienstäd och Hygientvätt.....	18
5.1.3	Måltidsstöd/ assistans vid måltid.....	18

5.1.4	Egenvård	19
5.1.5	Social samvaro.....	19
5.2	Serviceinsatser	20
5.2.1	Städ	20
5.2.2	Tvätt/klädvård.....	21
5.2.3	Hushållssysslor	22
5.2.4	Inköp och ärenden	22
5.2.5	Måltider/matdistribution	23
5.2.6	Tillsyn och trygghet dag/natt.....	24
5.2.7	Larm.....	24
6	ÖVRIGA INSATSER	25
6.1	Avlösarservice.....	25
6.2	Dagverksamhet för personer med demensdiagnos.....	26
6.3	Ledsagning.....	26
6.4	Kontaktperson.....	27
6.5	Anhöriganställning.....	28
7	KORTTIDSVISTELSE/VÄXELVÅRD	29
7.1	Korttidsvistelse	29
7.2	Växelvård	29
8	SÄRSKILT BOENDE.....	30
8.1	Vård- och omsorgboende	30
8.1.1	Grå villan/ BPSD-platser.....	32
8.2	Parboende/medboende.....	32
8.2.1	Parboende	32
8.2.2	Medboende	32

I INLEDNING

Dessa riktlinjer omfattar biståndsbedömning och handläggning enligt SoL (Socialtjänstlagen) inom verksamhetsområdet vård och omsorg.

Syftet med riktlinjerna är:

- Att vara ett stöd för biståndshandläggarna vid deras individuella biståndsbedömningar, utredningar och beslut.
- Att beskriva vilka kriterier som generellt gäller för att en person skall beviljas bistånd.
- Att klargöra hur SoL skall tillämpas i Gislaved kommun. Detta förutsätter att även utförare är väl införstådda med vägledningen.
- Att säkerställa likartad service och omvårdnad, d.v.s. att biståndsbeslutet fattas enligt samma bedömningsgrunder för personer med likartade behov.

Riktlinjerna beskriver hur Socialnämnden inom ramen för sitt uppdrag enligt SoL verkar för att äldre människor med hjälpbehov ska få möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Riktlinjerna är en vägledning – i varje ärende skall det ske en individuell behovsprövning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Socialtjänsten skall verka för kvarboende vilket innebär att enskilda så länge som möjligt, skall kunna bo kvar i den egna bostaden med stöd av hemtjänst och kompletterande insatser. Insatserna skall planeras i nära samverkan med den äldre och om så önskas med närstående/legal företrädare och/eller övrigt nätverk. Så långt möjligt och utifrån vars och ens förutsättningar skall insatserna stödja möjligheterna till ett självständigt och värdigt liv.

En annan övergripande utgångspunkt är de nationella målen för äldrepolitiken som innebär att äldre skall:

- Leva ett värdigt liv och känna välbefinnande
- Kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag
- Kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- Bemötas med respekt
- Ha tillgång till god vård och omsorg
- Ha rätt till privatliv, kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning

2 ANSVARSFÖRDELNING

Socialnämnden i Gislaved skiljer på myndighetsutövning och verkställighet. Biståndshandläggare tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer personens behov samt beslutar om insatser med stöd av socialtjänstlagen.

Biståndshandläggaren dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser, utformar mål för insatsen och lämnar sedan beställningen av insatsen till aktuell utförare. Handläggaren svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av biståndsbeslutet. Socialnämndens utförare verkställer de beviljade biståndsbesluten och ansvarar för att genomföra de insatser som biståndshandläggaren har beställt.

- Biståndshandläggaren utreder och fattar enligt delegation beslut om **VAD** som skall utföras
- Utförare ansvarar för **HUR** utförandet skall ske

Som stöd för att reglera volymer och bemanning inom verksamheterna finns schabloner avseende beräknad tidsåtgång för olika insatser. Behövs i enskilda ärenden mer tid är det en fråga för utföraren att lösa. Undantag är om insatserna avviker väsentligt från beviljad schablontid.

3 LAGAR OCH FÖRORDNINGAR

3.1 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen (Förvaltningslag 1986:223) reglerar hur ärenden som rör enskilda skall handläggas av myndigheten på förvaltningen. I sjunde paragrafen framkommer att handläggningen där enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och effektivt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Myndigheten skall vid handläggningen beakta möjligheten att själv hämta in upplysningar och yttranden från andra myndigheter vid behov. Ett lättbegripligt språk ska eftersträvas. I förvaltningslagen definieras inte begreppet part. Det som nämns är den enskilde som är part eller en sökande, klagande eller annan part. I praxis tolkas detta som att en sökande som får ett avslag då blir en klagande. Detta innebär att endast den person som själv vill ansöka om bistånd från myndighetsenheten är, i juridisk mening, part i ärendet. Det är därmed endast denna person som kan ansöka, överklaga samt som har rätt att ta del av uppgifter i ärendet.

3.2 Legala företrädare – Ombud

Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta ställning kan god man eller förvaltare ansöka om insatsen för den enskilde. Dessa är att betrakta som legala företrädare.

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud vid sina kontakter med myndigheter. Dessa kan vara den enskildes anhörige, närstående eller någon annan person. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare bör en formell fullmakt undertecknas. Inom vård- och omsorg kan det dock i särskilda fall vara nödvändigt att en muntlig fullmakt mottages. En muntligt mottagen fullmakt ska alltid dokumenteras.

3.2.1 Överförmyndarkansliet

Socialnämnder skall enligt 5 Kap 3 § första och andra punkten Socialtjänstförordningen anmäla till överförmyndaren:

- om den finner att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon samt
- att någon inte längre behöver ha god man eller förvaltare

Kommer det till socialnämndens kännedom att en person är i behov av god man eller förvaltare ska detta anmälas till Överförmyndarkansliet GGVV. Biståndshandläggare kan även bistå den enskilde med att ansöka direkt till Tingsrätten.

Biståndshandläggarens uppgift gällande handläggning av yttrande till överförmyndaren om legal företrädare sker enligt Regeringens proposition 1987/88:124 om god man och förvaltare. Detta innebär att det i första hand alltid skall erbjudas hjälp med ansökan om god man. Den då personen löper risk att fara illa och inte har insikt om behovet av stöd och då god man inte räcker till skall hjälp med ansökan om förvaltare påbörjas.

Det kan det vid vissa tillfällen vara svårt att invänta en legal företrädare och då kan ett presumtvt samtycke vara gällande. Detta samtycke bygger på information från anhöriga eller andra närstående som vill dennes väl.

3.2.2 Anhörigbehörighet

I föräldrabalkens 17 kapitel regleras anhörigbehörighet. Behörighet för anhöriga är underställd andra ställföreträdarskap och gäller inte om det redan finns en god man, förvaltare eller företrädare genom framtidsfullmakt. Anhörigbehörighet innebär att en anhörig för den enskildes räkning kan ansöka om stödinsatser som t ex hemtjänst, eller anmäla behov av vård- och omsorgsboende. Detta förutsätter att den enskilde har tappat sin förmåga att själv sörja för sin person.

Som anhörig räknas i tur och ordning:

1. maka/make, registrerad partner eller sambo
2. barn
3. barnbarn
4. föräldrar
5. syskon, även halvsyskon
6. syskonbarn

Anhöriga som är under 18 eller har någon form av ställföreträdare räknas bort i turordningen.

3.2.3 Företräderskap

Den som inte kan företräda sig själv eller behöver stöd i att företräda sig själv i kontakten med Omsorgs- och socialnämnden kan göra detta med hjälp av en företrädare. Det finns olika former och nivåer av företräderskap

3.2.4 Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakt är en ny form av ställföreträderskap för vuxna som trädde i kraft 1 juli 2017. En framtidsfullmakt ger enskilda en möjlighet att genom fullmakt utse någon som kan ha hand om deras angelägenheter om de själva skulle bli besluts oförmögna till följd av varaktig sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande och i huvudsak inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser.

En framtidsfullmakt ska vara skriftlig och bevittnad av två personer. Det ska gälla samma villkor för och rekommendationer till fullmaktsvittnen som för testamentsvittnen. Av fullmakten ska det framgå att det är fråga om en framtidsfullmakt, vilka angelägenheter som fullmakten avser och vad som i övrigt ska gälla. I en framtidsfullmakt ska en eller flera fysiska personer anges som fullmaktshavare. Vid tillfälligt förhinder eller vid behov av hjälp i en särskilt angiven fråga får fullmaktshavaren överlåta sin behörighet till någon annan.

En fullmakt som ges vid tillfälligt förhinder ska dock endast få avse rätt att utföra ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring. En framtidsfullmakt som uppfyller formkraven träder i kraft när fullmaktsgivaren inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som omfattas av fullmakten.

Bedömningen av ikraftträdandet ska göras av fullmaktshavaren. Fullmaktshavaren ska kunna få en rättslig prövning av om framtidsfullmakten har trätt i kraft. Om godmanskap eller förvaltarskap anordnas på de områden som en framtidsfullmakt avser, ska fullmakten förlora sin verkan i motsvarande utsträckning.

3.2.5 God man

God man kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha god man och vad som ska ingå i den gode mannens uppdrag. En person som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får bara företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke till att företa något. Den enskilde kan säga upp godmanskapet när som helst. Godmanskap är avgiftsbelagt.

3.2.6 Förvaltare

Förvaltare kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Förvaltarskap får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller hjälp i någon annan mindre ingripande form. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha förvaltare och vad som ska ingå i förvaltarens uppdrag. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Förvaltarskap är avgiftsbelagt.

3.2.7 Ombud

Den som behöver hjälp med att föra sin talan i ett ärende hos en myndighet kan anlita ombud eller biträde. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare t.ex. vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Omfattningen av uppdraget ska framgå av en fullmakt. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för uppdragsgivaren.

3.3 Offentlighets – och sekretesslagen

Inom socialtjänsten hanteras en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas av regler om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Med sekretess menas ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.

Offentlighetsprincipen är inskriven i grundlagen och innebär att allmänheten har rätt att ta del av myndigheters allmänna handlingar. I principen innefattas också yttrandefriheten. Inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården m.fl. områden är dock offentlighetsprincipen starkt begränsad av sekretess.

Sekretesslagen innefattar både bestämmelser om förbud mot att lämna ut allmänna handlingar och om tystnadsplikt i det allmänna tjänst. Att det råder sekretess för en viss uppgift innebär därför att den inte får lämnas ut muntligt eller skriftligt. En handling med sekretessuppgift kan dock lämnas ut om sekretessuppgiften är borttagen och man hänvisat till gällande lagparagraf. Sekretess gäller för alla anställda vid en myndighet, men också för uppdragstagare, förtroendevalda och andra likställda.

Ett centralt begrepp när det gäller offentlighet och sekretess är begreppet allmän handling. En handling är en framställning i skrift eller bild, men också en upptagning som man kan läsa, avlyssna eller uppfatta med tekniska hjälpmedel. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

3.4 Socialtjänstlagen

I socialtjänstlagens (SoL 2001:453) portalparagraf anges vilket mål lagstiftarna anser att beslut enligt denna lag ska eftersträva. Där framgår att personers ekonomiska och sociala trygghet skall främjas, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet.

- Alla insatser som ges med stöd av Socialtjänstlagen ska bygga på den enskildes självbestämmande och integritet
- Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning eller för sin livsföring i övrigt
- Alla äldre människor ska ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga och värdiga förhållanden och när detta inte längre är möjligt ska den enskilde ges möjlighet till ett bra boende med det stöd och den hjälp som han eller hon behöver
- En aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra ska också möjliggöras; De personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre ska också erbjudas hjälp och stöd för att underlätta hans eller hennes situation

Socialtjänstlagens 4 kap. 1 § reglerar rätten till bistånd. Där uttrycks att den person som inte själv kan tillgodose sina behov eller som kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin livsföring. Biståndet skall tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och utformas så att det stödjer den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Socialtjänstlagen är en ramlag som till stora delar är utformad som en rättighetslagstiftning för den enskilde. Den som uppfyller vissa kriterier har rätt till bistånd. Av denna rättighet för den enskilde följer en skyldighet för kommunen att leva upp till lagens krav. Kommunens skyldigheter frångår dock inte den enskilde hans eller hennes eget ansvar att klara sin försörjning och livsföring i övrigt. Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg.

Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen.

Alla ansökningar om bistånd (för att nå upp till skälig levnadsnivå) ska prövas enligt Socialtjänstlagen 4 kap. 1 §. Beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen 4 kap. 1 § kan enligt Socialtjänstlagen 16 kap. 3 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Vid alla ansökningar ska det utredas om behovet kan eller ska tillgodoses på annat sätt.

Enligt 3 kap 3 § Socialtjänstlagen skall insatserna vara av god kvalitet, vilket förutsätter:

- Att tjänsten ska vara likvärdig oavsett var den enskilde bor och vem som utför omvårdnadsinsatserna, kommunala eller privata utförare
- Att personalen skall ha lämplig utbildning och erfarenhet
- Att utförande av insatser ska utgå från den enskildes behov och önskemål
- Att alla ska bemötas med individuellt anpassade insatser efter sina behov och förutsättningar, oavsett kön etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

3.4.1 Biståndsbegreppet

Rätten till bistånd innebär både en lagstadgad rättighet för den enskilde att ansöka om biståndsinsatser och att få rättsligt prövat om kommunen handlat rätt eller fel om t.ex. en biståndsansökan har avslagits men den enskilde själv tycker sig ha behov av de sökta insatserna. Kommunen har en lagstadgad skyldighet att ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

I lagen anges inte i detalj vilka stöd- eller serviceinsatser kommunen ska tillhandahålla eller hur insatserna ska organiseras. Lagen öppnar därför ett utrymme för kommunerna att själva avgöra vilka biståndsinsatser som ges och ett utrymme för diskussion med den enskilde kring vilka insatser som kan vara de lämpliga i varje enskilt fall. Biståndshandläggare ska därför lyssna på den enskilde för att kunna sätta samman de insatser som bäst svarar mot dennes specifika behov och önskemål. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv. Rätten till bistånd får därför inte utgå från en statisk syn på den enskildes förmåga och situation utan ska vara framåtblickande.

3.4.2 Skälig levnadsnivå

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska tillförsäkra den enskilde personen en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av

kostnad. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, det vill säga den enskildes individuella behov.

Vad som kan anses innefattas i begreppet skälig levnadsnivå definieras även fortlöpande i prejudicerande domar.

Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg. Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen. Det handlar i bred mening om vad den enskilde ska behöva för att få vardagen att fungera men också om upplevelsen av trygghet, det bemötande man får eller möjligheterna att få vara med och påverka sin tillvaro.

En utgångspunkt för bedömningen av vad som är skäligt ska alltid vara den enskildes rätt till ett värdigt och så långt som möjligt självständigt liv, trots det underläge som inträder då den enskilde blir i behov av stöd i sin vardag. En nyckel till vilka insatser som kan komma i fråga är inte bara fysiska eller psykiska behov utan också den enskildes vardag innan behovet uppstår. Att behov av stöd uppstår ska inte få hindra att den enskilde också får stöd att fortsätta leva som tidigare i de delar av vardagen där funktionerna är intakta nog för att tillåta det.

Biståndet ska därmed så långt möjligt se till:

- Att den enskilde ges förutsättningar att behålla sina vanor och fortsätta utveckla sina intressen även om det fysiska eller psykiska tillståndet kräver en del praktiska insatser för att klara det.
- Att den enskilde ges förutsättningar och får hjälp att även fortsatt vara aktiv. Upprätthålla sociala kontakter, träffa andra människor, få tillgodose kulturella och andliga behov, uppleva nöjen, kunna följa och diskutera samhällsutvecklingen m.m.
- Att den enskilde kan komma ut, får tillgång till naturupplevelser och får möjlighet att uppleva årstidsväxlingar.

Alla ansökningar om bistånd ska prövas enligt Socialtjänstlagen 4 kap.1 §.

3.4.3 Äldre personer

I socialtjänstlagens 5 kapitel 4-5 § finns bestämmelser för särskilda grupper: Socialnämnden ska verka för att äldre personer ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden. De ska även få möjlighet till en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Vidare skall socialnämnden verka för att äldre personer får goda bostäder och skall ge dem det stöd och hjälp i hemmet som behövs (hemtjänst) och annan lättåtkomlig service. Särskilda boendeformer skall inrättas för personer som är i behov av särskilt stöd.

3.4.4 Våld i nära relationer

I socialtjänstlagens 5 kap. finns särskilda bestämmelser för vissa grupper, bland annat brottsoffer. Enligt 5 kap. 11 § SoL har socialnämnden ett ansvar för att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

3.4.5 Våld mot äldre

Våld mot äldre kan se ut på olika sätt och kan även misstas för vad som är tecken på normalt åldrande. Våld kan förutom fysiskt våld även vara psykiskt och ekonomiskt. Även försummelse räknas som våld. Äldreomsorgen har ett ansvar att informera äldre personer om vilket stöd de kan få genom äldreomsorgen, både i form av hemtjänst, anhörigstöd eller genom frivilligorganisationer, samt att vid behov samverka med andra professioner. Särskilda insatser till den som vårdar en närstående i hemmet kan hjälpa. Hemtjänstinsatser, avlösning, växelvårdsboende/korttidsboende är exempel på insatser som äldreomsorgen kan tillhandahålla så att den som vårdar kan få vila och återhämtning. Biståndshandläggare kan även vara den enskilde behjälplig med att ansöka om god man om den utsätts för ekonomiskt våld av en anhörig och behöver stöd med att sköta sin ekonomi. Äldreomsorgen har i första hand som uppgift att tillgodose behov av stöd och omvårdnad i den dagliga livsföringen.

Vid behov av skyddat boende eller andra riktade insatser ska samverkan ske med Vuxenheten IFO.

3.4.6 Stöd till närstående

Enligt socialtjänstlagens 5 kap. 10 § ska Socialnämnden erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning.

Med anhörigstöd avses de insatser som fysiskt, psykiskt och socialt underlättar den anhöriges situation. Stödet ska, så långt som möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda parter. För den som vårdar närstående i hemmet kan biståndshandläggaren vara en viktigt kontakt- och stödfunktion.

Utöver information om de biståndsbedömda insatser som finns att tillgå ska biståndshandläggaren informera om vilket utbud som finns av andra stödformer.

3.4.7 Kvarboendeprincipen

Socialstyrelsen skriver 2007 i "Trappan mellan kvarboende och flytt", att den så kallade kvarboendeprincipen har varit den officiella policyn i decennier. Kvarboendeprincipen beskrivs av Socialstyrelsen som möjligheten att kunna bo kvar i den egna bostaden så länge som möjligt.

Vidare skriver Socialstyrelsen att samhällets insatser för att underlätta kvarboende framför allt handlar om att ge hjälp i hemmet genom hemtjänst och hemsjukvård och att underlätta vardagen genom bostadsanpassning och individuellt anpassade hjälpmedel.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att den som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp han/hon behöver (2 kap. 2 § SoL). Omfattning av biståndet beror på omständigheterna i det enskilda fallet, såsom vistelsetidens längd och typen av problem. Kommunens yttersta ansvar tar inte över eller minskar det ansvar som andra huvudmän har. Undantag från vistelsekommunens ansvar regleras i 2 kap.2 § SoL (flyttning till ny kommun) och i 16 kap. 2 § SoL (placeringskommunens samt folkbokföringskommunens ansvar).

Bosättningskommunen har ansvar för stöd-och hjälpinsatser oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Vistelsekommunen kan då i vissa fall bli skyldig att bistå med utredning och verkställighet av en insats. Vidare regleras ett sammanhållet ansvar för insatser, enligt SoL, till en person som genom ett beslut av kommunen blir bosatt eller placerad i en annan kommun.

Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt SoL i akuta situationer kvarstår. Om man är skriven och stadigvarande bosatt i en annan kommun än Gislaved och önskar tillfällig hemtjänst vid t ex. semestervistelse är det i normalfallen hemkommunen som ska besluta och bekosta insatsen. Efter sex månader går ansvaret och kostnaden över från hemkommunen till vistelsekommunen.

Enligt 2 kap. 3 § SoL har en person som är bosatt i en annan kommun rätt att i vissa fall få sin ansökan prövad i vistelsekommunen och därmed behandlas som om han/hon vore bosatt i kommunen. Detta gäller under förutsättning att den sökande har för avsikt att flytta till Gislaved och att han/hon på grund av ålderdom, varaktiga funktionshinder eller allvarlig sjukdom inte kan flytta om vård-och omsorgsinsatser inte kan garanteras.

Hemkommunen är skyldig att vid behov bistå med den utredning som inflyttnings-kommunen kan behöva för att pröva ansökan.

Kommunens yttersta ansvar tar inte över eller minskar det ansvar som andra huvudmän har. Undantag från vistelsekommunens ansvar regleras i 2 kap. 2 § och i 16 kap. 2 § SoL.

3.4.8 Utlandssvenskar och utländska medborgare

Personer med permanent uppehållstillstånd ska beträffande rätt till bistånd enligt SoL behandlas på samma sätt som svenska medborgare som vistas i Sverige. Asylsökande har rätt att ansöka om hemtjänst prövad enligt 4 kap 1 § SoL. Ansökan prövas utifrån de individuella förhållandena men får

inte avvisas enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas.

Vistelsebegreppet är inte tillämpligt för enskilda som bor i andra länder. Generellt gäller vistelsebegreppet för utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd i Sverige. De ska då behandlas som svenska medborgare vad gäller avser rätten till insatser. Utländska medborgare, som tillfälligt vistas i Gislaved som turister, besökande etc. har endast rätt till nödvändiga insatser i akuta situationer i avvaktan på resa till hemlandet.

3.4.9 Närståendes ansvar

Makar/ partnerskap

Enligt äktenskapsbalkens 1 kapitel 2 § skall makar gemensamt vårda sitt hem. Av fjärde paragrafen står att läsa att makar skall fördela sysslor mellan sig och att makar har ett gemensamt ansvar för hushållet (Äktenskapsbalken 1987:230). Detta innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene i ett parförhållande har nedsatt förmåga. Detta innebär att om makar bedöms i behov av bistånd för sitt hushåll ska båda beviljas insatser efter två separata utredningar. Makar har dock inget ansvar för att hjälpa varandra med personlig omvårdnad. Detta innefattar bl.a. hjälp med på/avklädning, dusch, morgon/kvällshygien samt toalettbesök.

Sambor

Att leva som sambor kan likställas med makar. Sambolagen (2003:376) uttrycker att "när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket", det vill säga "två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll".

I det fall den ena parten inte kan medverka fullt ut i hushållssysslor, hänvisas parterna att omfördela aktiviteter och omsorg mellan sig. Det kan också medföra att parterna får göra olika saker för att tillgodose hushållssysslorna i det gemensamma hemmet.

Gemensamt hushåll

Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap ger varandra viss praktisk hjälp (inom familjen). Mer omfattande omsorgsbehov kan däremot inte anses ligga inom ramen för vad man normalt bistår varandra med inom familjen. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sambor eller när det finns hemmavarande barn över 18 år. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning förekommer normalt inte.

I biståndsbedömningen ska handläggaren beakta om det finns hushållsgemenskap. Detta begrepp reglerar närstående makar/sambos ömsesidiga skyldighet att bidra till familjens underhåll. Med hushållsgemenskap menas att två eller flera personer stadigvarande bor i samma bostad.

Till familjens underhåll räknas vad som krävs för den gemensamma hushållningen. Den gemensamma hushållningen innefattar de sysslor som normalt utförs i ett hem såsom städning, matlagning, tvätt, inköp m.m. Däremot anses inte mera omfattande omvårdnadsinsatser ligga inom vad man normalt bistår varandra med inom en familj. I ett hem där ena maken på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan utföra vissa sysslor får det ankomma på den andra maken att utföra dem.

3.4.10 Annan huvudman

Kan den enskilde få sitt behov tillgodosett av annan huvudman finns ingen rätt till bistånd från socialnämnden. Annan huvudman kan vara landstinget/regionen, Försäkringskassan, andra socialnämnder etc. Socialnämnden har alltid ett ansvar att vidta åtgärder i avvaktan på att ansvarig huvudman kan ge den enskilde stöd. Detta följer av kommunens yttersta ansvar.

Kommunens yttersta ansvar fräntar inte andra myndigheters ansvar att hantera sina ärenden skyndsamt.

4 BISTÅNDSHANDLÄGGNING

I Gislaveds kommun är det biståndshandläggare som tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer personens behov, upprättar och sätter tillsammans med den enskilde mål för insatsen samt beslutar om insatser med stöd av Socialtjänstlagen. Handläggaren dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med Socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser och lämnar sedan beställningen av insatsen till aktuell utförare.

Handläggaren delger utredning/beslut skriftligt till den sökande och legal företrädare. Handläggaren svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av biståndsbeslutet.

Vid akuta, tillfälliga händelser kan utföraren under en begränsad tid -upp till två veckor genomföra insatser utan biståndsbeslut. I dessa fall skall snarast kontakt tas med biståndshandläggare.

4.1 Underlag för beslut

Behovsbedömningar ska bygga på en helhetssyn av den sökandes situation, möjligheter och behov. Vid bedömningen ska de fysiska, psykiska,

sociala och andliga behoven uppmärksammas och beaktas. Bedömningen ska vara allsidig och noggrann. Vid utredningen ska biståndshandläggaren ställa följande frågor:

- Kan den sökande själv tillgodose sina behov?
- Kan den sökande få sina behov tillgodosedda på annat sätt?
- Behöver behovet tillgodoses för att den sökande ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå?

Ansökan kan beviljas eller avslås, den kan även avslås delvis s.k. delavslag. Den enskilde ska alltid informeras om rätten att överklaga när beslutet går den sökande emot. I den utredning som är underlag för beslut skall - beroende på ansökans art -t ex. följande områden beaktas.

- Hur och var bor den enskilde?
- Boendestandard?
- Familj, anhöriga?
- Socialt nätverk?
- Svårigheter, möjligheter?
- Aktuellt hälsotillstånd?
- Vilken service finns i omgivningen?
- Vilken livsstil har sökanden, intressen?
- Vad kan han/hon klara på egen hand?
- Vad behöver han/hon hjälp med?
- Sökandens syn på behoven?
- Vilka är behoven?
- Vilka av behoven kan andra huvudmän tillgodose?
- Vad kan tillgodoses av någon annan?

4.2 Uppföljning

Uppföljning av beviljade insatser skall ske minst en gång/år eller om den enskilde begär det.

Den enskilde ska:

- Uppnå skälig levnadsnivå
- Få de insatser de beviljats
- Vara nöjda med de insatser de fått
- Känna sig trygga med de insatser de fått och att målen för insatsen är uppfyllda
- Uppleva att insatserna bidrar till att vardagen är hanterlig och meningsfull

4.3 Prövning av pågående insatser

Vid omprövning prövas behovet på nytt och handlägningsförfarandet är detsamma som vid ett nytt ärende d.v.s. efter det att den enskilde framställt sin ansökan gör biståndshandläggaren en ny bedömning av behovet och fattar därefter ett nytt beslut. Omprövning ska ske om behovet av insatser förändrats.

4.4 Delegation

Beslut fattas av biståndshandläggare enligt gällande delegationsordning fastställd av Socialnämnden. Den politiska nivån skall i första hand besluta om:

- Ärendet bedöms vara av principiell karaktär
- Beslutet medför ett ovanligt stort ekonomiskt åtagande

5 HEMTJÄNST

5.1 Personliga insatser

Med personlig omvårdnad menas insatser som är direkt riktade till den enskilde för att tillgodose dennes grundläggande behov. Personlig omvårdnad beviljas till enskilda som har svårigheter att själva klara aktiviteten genom t ex. nedsatt rörelseförmåga. Det kan även handla om situationer där psykisk funktionsnedsättning eller demenssjukdom försvagar den egna initiativförmågan.

Insatserna omfattar bl.a.

- Personlig omvård
- Hygienstäd och Hygientvätt
- Måltidsstöd/assistans vid måltid
- Egenvård
- Social samvaro

5.1.1 Personlig omvårdnad

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med personlig omvårdnad. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt. Behöver den enskilde helt eller delvis stöd och hjälp med att förflytta sig för att insatsen ska kunna utföras, ingår även detta.

Normalfall

Insatsen avser daglig personlig hygien inklusive toalettbesök. I personlig omvårdnad ingår även hjälp med dusch/bad samt hårvård, nagelvård, insmörjning med mjukgörande kräm, rakning, munvård, helavtvättning samt på- och avklädning. Det enskilda behovet avgör insatsens frekvens.

Dusch/ bad

Hjälp med dusch/bad beviljas efter behov. I insatsen ingår upptorkning och iordningställande av badrum/hygien- utrymmen. Frekvensen av insatsen

dusch styrs i hög grad av de individuella behoven. Vanligtvis beviljas insatsen 2-3 tillfällen per vecka.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning - det enskilda behovet avgör. Vid tillfälliga behov, som beror på boendemiljön, kan dusch utföras på vissa vård- och omsorgsboenden.

5.1.2 Hygienstäd och Hygientvätt

Behov

Den enskildes funktionsnedsättning medför att det finns behov av städ och tvätt oftare än vad som ingår i serviceinsatserna städ och tvätt.

Normalfall

Hygienstäd

I insatsen ingår att vid behov t ex göra enklare avtorkning av rullstol, rollator, glasögon, hörapparat och övriga personliga hjälpmedel. Insatsen kan även innebära extra städ t ex av toalett, i kök och vid matbord. Detta om den enskildes funktionsnedsättning medför att mycket mat/rester hamnar på golvet.

Hygientvätt

I insatsen ingår att vid behov t.ex. tvätta lakan, kläder i samband med inkontinens, stora sår, motorik- eller synproblem som medför spill, fläckar eller liknande.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning - det enskilda behovet avgör.

5.1.3 Måltidsstöd/ assistans vid måltid

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp att inta måltider

Normalfall

Stöd ges i samband med frukost, huvudmål, mellanmål och kvällsmål/nattmål. Hjälpen avser stöd före, under och efter aktuella måltider.

Exempel på stöd vid matsituation är hjälp att inta mat, sällskap under hela eller del av måltiden för att stimulera lusten att äta.

5.1.4 Egenvård

Behov

I lagen om egenvård definieras egenvård som en hälso- och sjukvårdsåtgärd (hsl) som behandlande hsl-personal som har legitimation eller särskilt förordnande har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Egenvården ska alltså vara bedömd av behandlande hsl-personal, enligt lagens definition.

Normalfall

Det är legitimerad personal som bedömer, beslutar och följer upp om den enskildes behov är egenvård. Biståndshandläggaren ska av den enskilde begära in ett skriftligt intyg med ordinatorens underskrift. Handläggare beslutar om det föreligger rätt till bistånd om att få hjälp med insatsen. I avvaktan på beslut från biståndshandläggare ligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården. Den enskildes behov och uppgifter i intyget är avgörande för hur ofta insatsen ges.

Egenvårdsintyg

Med hälso- och sjukvårdsåtgärd avses en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador. Vilka åtgärder som kan utgöra egenvård är inte reglerat utan måste bedömas i varje enskilt fall. Bedömningen görs endast av legitimerad personal, ej biståndshandläggaren. Så väl såromläggning eller ta på stödstrumpor som avancerade åtgärder med hemdialys eller respiratorvård i hemmet kan utföras som egenvård.

När egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. Om egenvården ges som en del av en socialtjänstinsats enligt SoL (2001:453) eller LSS (1993:387) gäller dock relevanta lagar och regler på socialtjänstens och LSS område.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård upphörde att gälla vid utgången av februari 2023. Lagen (2022:1250) om egenvård trädde i kraft den 1 januari 2023.

Avgränsning

Egenvård kan ej beviljas utan ett egenvårdsintyg.

5.1.5 Social samvaro

Behov

Den enskilde kan p.g.a. funktionsnedsättning eller ensamhet och isolering inte själv tillgodose sitt behov av social samvaro och/eller utevistelse. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

I normalfallet beviljas insatsen social samvaro en till två gånger per vecka. Utformningen av insatsen ska utgå från vad den enskilde själv vill göra. Det kan röra sig om en kopp kaffe och samtal, promenad, att lösa korsord eller läsa högt ur bok/tidning eller att utveckla det sociala nätverket. Biståndshandläggaren skall informera om möjlighet till stöd genom frivilligorganisationer.

Avgränsning

Insatsen förutsätter en utredning av den enskildes livssituation, intressen och nätverk. I första hand skall det prövas vilka alternativa sätt det kan finnas att möta behovet, t.ex. ledsagning till träffpunkt. Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter. Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, t.ex. ledsagning eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser

5.2 Serviceinsatser

Insatserna omfattar bl.a.

- Städ
- Tvätt och klädvård
- Hushållssysslor
- Inköp och ärenden
- Färdiglagad mat/matdistribution
- Tillsyn och Trygghet
- Larm/Digital trygghet

5.2.1 Städ

Behov

Då den enskilde har en betydande psykisk- och/eller fysisk funktionsnedsättning eller demenssjukdom och därför är i behov av stöd eller hjälp för att uppnå en skälig standard i bostaden. Den enskilde har inte möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt.

Normalfall

Bistånd beviljas för städning var tredje vecka om inte särskilda behov finns. I vissa fall kan läkarintyg krävas för att styrka medicinska skäl. Det kan handla om hälsoskäl som t ex astma eller KOL.

Städningen omfattar 2 rum och kök (sovrum, kök, rum för samvaro/vardagsrum, hygienutrymmen/toalett/badrum samt hall). För

sammanboende kan städning av två sovrum beviljas förutsatt att även den andre parten är beviljad insatsen städ.

Städningen innebär normalt damning/avtorkning, dammsugning och våttorkning av golv. Insatser som utförs mer sällan, t.ex. rengöring av kyl/frys, spis, fläkt o.s.v. ska rymmas inom den beviljade tiden.

Fönsterputsning

Utförs i den del av bostaden som omfattas av beslut om städning. Fönsterputsningen sker ut- och invändigt, en till två gånger per år. Denna insats skall rymmas inom befintligt beslut om städning.

Funktionell städutrustning tillhandahålls av den enskilde.

Avgränsning

Städning beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra städningen. I hemtjänstens uppdrag ingår inte putsning av silver, kristallkronor, högtidspyntning och dylikt. Inte heller ingår städning av källare, vindsutrymmen och andra utrymmen som den enskilde sällan eller aldrig utnyttjar. Städning som kan ingå i den enskildes hyreskontrakt men som avser yta utanför den faktiska bostaden som tex trapphus eller tvättstuga ingår inte i den beviljade städningen som utförs av hemtjänsten. Vid behov av storstädning eller sanering hänvisas till städfirma. Den enskilde står själv för kostnaden eller får ansöka om ekonomiskt bistånd. Detta anses gå utöver vad som är skäligt.

5.2.2 Tvätt/klädvård

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med tvätt och viss klädvård. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Bistånd beviljas i normalfallet var tredje vecka men kan variera utifrån speciella behov.

Insatsen omfattar maskintvätt av gångkläder samt sänglinne och handdukar. För- och efterarbete till exempel klädvård, samt att lägga in tvätten i skåp ingår. Även strykning av **enstaka** plagg ingår.

Den enskilde tillhandahåller tvätt- och sköljmedel.

Avgränsningar

Tvätt- och torkmöjligheter bör finnas i angränsning till bostaden. Saknas tvätt- och torkmöjligheter är det i första hand den enskildes ansvar. I de fall det inte går att hitta en lösning är det en utförarfråga att hitta lämpliga alternativ.

Tvättning av mattor och större gardinuppsättningar utförs inte. Insatsen innefattar inte mangling.

5.2.3 Hushållssysslor

Behov

Den enskilde är i behov av stöd och hjälp med hushållssysslor såsom diskning, bäddning, avtorkning, blomvattning och sophantering samt hjälp med att sopsortera. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Utförs i normalfallet i samband med övriga insatser.

Avgränsning

Källsortering

Insatsen utformning påverkas av den enskildes boendesituation då källsortering ser olika ut för olika bostadstyper. Hushållssopor tas ut och läggs i anvisat sopkärl, däremot fraktas inga sopkärl till upphämningsplats och hemtjänsten hanterar ej grovsopor. Källsortering ingår i sophantering endast om du bor där det är ett krav att källsortera och sopkärl för ändamålet finns uppställda tillsammans med ordinarie sopkärl.

Vedeldning/ uppvärmning

Bistånd till hjälp med hämtning av ved och vatten kan enbart beviljas då det finns synnerliga skäl och under en begränsad tid, max 1 månad.

Skötsel av husdjur

I normalfallet ingår inte skötsel av husdjur i begreppet skälig levnadsnivå mer än under en begränsad tid vid akuta fall, max 1 månad. I de fall husdjur finns bör ansvaret i första hand ligga på närstående eller bekanta. Om den enskilde inte kan tillgodose ansvaret för sitt husdjur har hen ansvar för att hitta en annan lösning.

Om den som arbetar i socialtjänst påträffar misshandlade djur i sin tjänsteutövning är det under vissa förutsättningar tillåtet att bryta sekretessen genom att anmäla till länsstyrelsen eller polisen (10 kap. 20 a §, i Offentlighets- och sekretesslag).

5.2.4 Inköp och ärenden

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med att få dagligvaror till sin bostad eller enklare ärende uträttade och behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Inköp

Bistånd till inköp av dagligvaror som mat och hushållsartiklar samt apoteksärenden beviljas i normalfallet vid ett tillfälle per vecka.

I insatsen ingår hjälp med att skriva inköpslista, beställa hem varor via internet, när så behövs. Hjälp med uppackning av varor sker i samband med leverans. I de fall inget företag kan leverera varorna, utförs inköp i närmaste och mest lämpliga livsmedelsbutik.

Omfattar ansökan även att den enskilde önskar följa med vid inköpstillfället skall detta beaktas. Det kan t.ex. handla om personer som själva kan handla men inte bära matkassar, har behov av promenad, eller inte kan förmedla vilka varor som skall inhandlas. Handläggaren beviljar i så fall social samvaro i kombination med insatsen inköp.

Sällaninköp

Bistånd till sällaninköp beviljas vid behov och i normalfallet 2-3 gånger per år. I insatsen ingår även att personal följer med som ledsagare om det finns behov.

Avgränsning

Insatsen kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom hemkörning, beställning över internet eller liknande av den enskilde själv.

Post och bankärende

I första hand bör god man eller närstående utföra post och bankärenden. Hantering av kontanter hos utföraren skall så långt möjligt undvikas. Alternativ till kontantbetalning kan t.ex. vara betalservice, autogiro samt internetbank. Bistånd till bank/postärenden beviljas därför endast i enstaka undantagsfall. Praktisk hjälp till betalning av räkningar kan ske under förutsättning att den enskilde till fullo kan ha kontroll över vad som sker eller att insatsen inte kan ske på annat sätt genom t.ex. god man.

5.2.5 Måltider/matdistribution

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp med måltider och/eller att få färdiglagad mat till det egna hemmet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Matdistribution

Kan beviljas till enskilda som inte själv förmår att planera, tillaga eller värma mat på egen hand och som har svårt att ta sig till en matservering. Då den enskilde inte själv klarar tillagning av huvudmålet (lunch) beviljas färdiglagad mat. Behovet ska vara dagligen eller större delen av veckan.

Måltider

Avser frukost, mellanmål och kvällsmål. Enklare tillredning av måltider kan ske för kvällsmålet, t.ex. skala potatis, steka ägg m.m.

Avgränsning

Insatsen beviljas inte om den enskilde själv, eller har sammanboende som, kan tillaga mat eller inta måltid i närliggande matservering/restaurang eller andra alternativa lösningar. Insatsen beviljas inte om den enskilde har nedsatt förmåga vid enstaka tillfällen eller då ett förväntat tillfälligt nedsatt tillstånd ska den enskilde kunna planera för.

5.2.6 Tillsyn och trygghet dag/natt

Behov

Den enskilde är i behov av regelbunden kontakt eller tillsyn i någon form för att öka känslan av trygghet och säkerhet.

Insatsen kan utföras genom telefonsamtal, besök av omvårdnadspersonal eller digital tillsyn. Hur insatsen genomförs avgörs mellan den enskilde och utförare. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Insatsen styrs i hög grad av de individuella behoven. Beviljas i normalfallet 1-2 gånger per dag och/eller 1-2 gånger per natt.

Avgränsning

Om behovet av trygghet och säkerhet kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom trygghetslarm, föreligger inte rätt till insatsen.

5.2.7 Larm

Behov

För att känna trygghet och säkerhet i den egna bostaden behöver den enskilde på olika sätt kunna påkalla hjälp under dygnets alla timmar.

Larm aktiveras vanligtvis av den enskilde själv genom exempelvis en knapptryckning på larm knappen, ett så kallat trygghetslarm. Det finns även tillbehör till trygghetslarmen som är passiva, dvs den enskilde själv behöver inte aktiv göra något. De passiva larmen tillhör skydds- och begränsningsåtgärder och kräver samtycke från den enskilde.

Biståndshandläggaren fattar beslut om behovet av larm. Det är utföraren som tillsammans med den enskilde och/eller ställföreträdare planerar och anpassar de eventuella tillbehör till larmet som kan behövas.

Normalfall

Behov föreligger om den enskilde har funktionshinder som försvårar att påkalla hjälp vid akuta situationer, känner oro, upplever otrygghet i livssituationen, kan lämna bostaden eller har fallrisk.

Trygghetslarm

Normalt beviljas trygghetslarm under förutsättning att den enskilde eller närstående har förmåga att hantera larmet och kan tillgodogöra sig de instruktioner som hör till larmhanteringen.

Tillbehör till trygghetslarm

Då trygghetslarm är grunden för att kunna använda de olika passiva tillbehören kan trygghetslarm beviljas utifrån det faktum att den enskilde inte har behov av ett vanligt trygghetslarm utan av de tillbehör som finns. För den enskilde kan behovet av olika former av tillbehör variera under tid och det är utföraren som ansvarar för detta, biståndshandläggaren behöver inte ta nytt beslut vid varje förändring.

6 ÖVRIGA INSATSER

6.1 Avlösarservice

Behov

Den enskilde är i behov av kontinuerlig tillsyn och/eller omvårdnad som utförs av anhörig. Anhörig är i behov av avlösning utanför eller i den egna bostaden.

Normalfall

- Insatsen ska bidra till den enskildes möjlighet att bo kvar i ordinarie bostad.
- Anhörigs behov avgör omfattningen.

Vid stora omvårdnadsinsatser och bundenhet för anhörigvårdare då ytterligare hemtjänstinsatser är beviljade kan avlösarservice beviljas upp till 30 timmar/ mån varav de första 10 timmarna är avgiftsfria. Omfattningen skall framgå av beslutet.

Insatsen kan innebära en aktivitet tillsammans med den enskilde. Personal från t.ex. hemtjänsten ger den omsorg/tillsyn som behövs för att anhöriga eller närstående ska kunna bli avlösta i sitt uppdrag som stödjare.

Avgränsning

Avlösartimmar kan inte sparas.

6.2 Dagverksamhet för personer med demensdiagnos**Behov**

Den enskilde är till följd av en demensdiagnos i behov av regelbundna aktiviteter och stimulans i vardagen. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Syftet med dagverksamhet är att erbjuda personer med demenssjukdom gemenskap och aktivering för att ge dem möjlighet att bo kvar i sitt hem. Insatsen kan i vissa fall även beviljas som avlösning till närstående.

Den enskildes behov avgör omfattningen. Insatsens omfattning beslutas av biståndshandläggare och skall framgå av beslutet.

Avgränsning

Insatsen beviljas inte till enskilda som bor på vård- och omsorgboende.

6.3 Ledsagning**Behov**

Den enskilde behöver stöd eller hjälp att dels klara förflyttning utomhus, dels ledsagning i samband med aktivitet. Det kan handla om besök hos vårdgivare eller vid annan social aktivitet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Normalfall

Ledsagning till vårdgivare (läkar- sjukhus, tandläkare)

Beviljas i skälig omfattning. I den mån den enskilde kan och vill ta stöd av anhörig/närstående eller frivilligorganisationer vid t.ex. läkarbesök anser nämnden detta vara det lämpligaste alternativet.

Ledsagning till frisör, fotvård och liknande

Beviljas i de fall tillgång till detta inte kan fås direkt i hemmet. Insatsen beviljas i den omfattning behovet är sådant att den enskilde behöver aktiviteten för att uppnå skälig levnadsnivå.

Ledsagning till/från träffpunkt andra sociala aktiviteter

Insatsen beviljas i den omfattning behovet är sådant att den enskilde behöver aktiviteten för att uppnå skälig levnadsnivå.

Avgränsning

Ledsagning till vårdgivare (läkar- sjukhusbesök, tandläkare)

Vid behov av hjälp med personlig omvårdnad, som exempelvis toalettbesök, eller andra skäl som ligger utanför taxibolags, länstrafikens, färdtjänstens, sjukreseanordnares eller vårdgivarens ansvar kan ledsagning beviljas. Ansvar för att den enskilde informeras på ett sådant sätt att denne kan ta till sig informationen som lämnas vid läkarbesöket åvilar regionen och inte kommunen.

För personer i särskilt boende ska behov av ledsagare tillgodoses av boendet.

6.4 Kontaktperson

Behov

Insatsen kan beviljas till personer som lever socialt isolerade och som behöver stöd för att bryta isolering, för att få ökade möjligheter till sociala kontakter men även för att ersätta anhöriga/närstående där dessa inte finns.

Detta kan t.ex. innebära att den enskilde:

- Saknar närstående/kontaktnät och inte själv har förmåga att ta kontakt med andra
- Har bristfälligt socialt nätverk
- Har behov av hjälp för att bryta isolering i hemmet
- Ska kunna delta i samhällets aktiviteter

Målsättningen med biståndet är att den enskilde ska kunna etablera vanliga sociala relationer och leva ett självständigt liv och att stödet därigenom ska kunna trappas ned för att slutligen upphöra. Insatsen är ett icke professionellt stöd som ges av en medmänniska lämplig för uppgiften.

Normalfall

Insatsen beviljas i normalfallet två timmar en gång per vecka. Beslutet skall vara tidsbegränsat.

Ersättning till kontaktpersonen ska utgå enligt aktuellt cirkulär från SKL angående ersättningsnivåer och består av arvode samt omkostnadsersättning

Avgränsning

Insatsen beviljas inte om den enskilde har ett tillräckligt fungerande nätverk. Beviljas i normalfallet inte om den enskilde bor på ett vård- och omsorgsboende.

Kontaktperson ska inte beviljas för att hjälpa den enskilde att tolka eller översätta. Alla myndigheter har lagstadgad skyldighet att vid behov anlita

tolk i kontakter med enskilda som inte behärskar det svenska språket eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad.

6.5 Anhöriganställning

Behov

Den enskildes behov ska inte skäligen kunna utföras av hemtjänstpersonal.

Normalfall

Biståndshandläggaren ska först bedöma den enskildes behov av insatser enligt 4 kap. 1 § SoL för att sedan utreda ansökan om anhöriganställning. Bifall på ansökan om anhöriganställning fattas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen.

I bedömningen ska biståndshandläggaren utreda:

- Att det är klarlagt att det är båda parter vilja
- Att den enskildes hjälpbehov till största delen utgörs av behov av personlig omvårdnad
- Att den enskilde inte kan uppnå en skälig levnadsnivå utan att närstående utför insatserna
- Att det är klarlagt vilket mervärde anhöriganställningen har för den enskilde

Om hemtjänstinsatser prövats och av olika skäl inte fungerat, kan undantagsvis skäl föreligga för att delar av insatserna ska utföras av anhörig/närstående i form av anhöriganställning.

Vid bedömningen av den enskildes behov av hemtjänstinsatser ska ställning tas till vilka insatser som kan utföras av en anställd anhörigvårdare. För att få insyn i ärendet ska delar av hemtjänstinsatserna utföras av annan hemtjänstpersonal. Beslut om att anställa en anhörigvårdare ingår inte i valfrihetssystemet och kan därmed endast verkställas i egen regi.

Avgränsning

Endast kulturella, traditionella eller språkliga skäl är inte tillräckligt för att bevilja anhöriganställning.

Anställningsfrågan är, ett personaladministrativt beslut, inte ett bistånd.

I de fall beslut om anhöriganställning övervägs ska denna information överföras till ansvarig utförare som har att ta ställning till om aktuell anhörig kan anställas. D.v.s. har den kompetens och lämplighet som behövs för att utföra aktuella insatser. Utföraren blir arbetsgivare med de skyldigheter som detta medför och skall därför på sedvanligt sätt ta ställning till den arbetssökandes lämplighet.

7 KORTTIDSVISTELSE/VÄXELVÅRD

7.1 Korttidsvistelse

Normalfall

Korttidsvistelse är avsett för tillfällig vård och omsorg dygnet om. Insatser i form av hemtjänst och hemsjukvård ska i första hand ha prövats i hemmet eller bedömts vara så omfattande att det inte kan utföras i hemmet, innan beslut om korttidsvistelse kan beviljas. Den enskilde ska ha ett stort omvårdnadsbehov dygnet runt och därutöver något av nedanstående:

- Behov av utredning av den enskildes möjligheter att bo kvar hemma
- Grav kognitiv svikt
- Tillfälligt behov av avlastning för anhöriga
- Det föreligger behov av omvårdnad i livets slutskede som inte kan ske i ordinärt boende (vid behov, se rutin om VAK)
- Det på grund av psykisk -eller fysisk funktionsnedsättning inte finns möjlighet att direkt efter sjukhusvistelse återgå till hemmet i ordinär boende och andra möjligheter saknas

En korttidsvistelse ska i normalfallet vara upp till två veckor eller i undantagsfall i väntan på verkställande av vård- och omsorgsboende. I utredningen ska slutdatum, datum för uppföljning/omprövning av beslut och uppdrag/målet med insatsen dokumenteras. En utredning om korttidsvistelse ska, vid behov, ske i samverkan andra professioner, demensteam, hemtjänst m.m. för att möjliggöra stöd och hjälp i den enskildes hem. Vid behov som uppstår akut i hemmet bör den enskilde ta en kontakt med vårdcentral/sjukvården för en bedömning.

Avgränsningar

- Korttidsvistelse beviljas normalt inte enbart på grund av bostadsproblematik, t.ex. stambyte, renovering eller annan bristande tillgänglighet i hemmet
- Vid inläggning på sjukhus så avslutas biståndet efter 24h
- I de fall det finns beslut om vård- och omsorgsboende och detta kan verkställas upphör korttidsvistelsen.
- Korttidsvistelse kan beviljas i max 3 månader

7.2 Växelvård

Behov

Brukare i ordinärt boende med ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn och som får detta stöd av en närstående.

Normalfall

Växelvård är en regelbundet återkommande insats, där brukaren vistas på ett av kommunens boende under en begränsad tid. Insatsen ska öka den enskildes möjligheter att kunna bo kvar hemma.

Behov av växelvård föreligger om brukaren har ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn.

- Då brukaren har behov av en längre, sammanhängande avlösning eller återkommande behov av planerad korttidsvård.
- Då närstående behöver avlastas från vård-/omvårdnadsarbete tex tid för återhämtning.

Omfattningen av insatsen skall inte vara större än att den enskilde tillbringar minst halva sin tid i det egna hemmet. Växelvård beviljas maximalt fjorton dagar per månad. Omfattningen framgår i beslutet.

Avgränsning

Om behovet av växelvård överstiger gällande norm skall diskussion initieras kring andra möjliga lösningar tex utökade hemtjänsttimmar eller vård- och omsorgsboende.

Växelvård beviljas inte när:

- Den enskilde har fått bostad i ett vård- och omsorgsboende
- Behoven kan tillgodoses på annat sätt tex genom hemtjänst, plats på dagverksamhet för personer med demenssjukdom, avlösning i hemmet eller andra insatser.

8 SÄRSKILT BOENDE

Socialnämnden skall verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd, enligt Socialtjänstlagen 5 kap. 5 §

8.1 Vård- och omsorgsboende

I de fall den enskildes behov av vård, omsorg och trygghet inte kan tillgodoses på annat sätt kan det bli aktuellt att flytta till ett vård- och omsorgsboende. I samtliga boenden ingår i grundtryggheten tillgång till personal dygnet runt och trygghetslarm.

Den enskilde har rätt att i samband med ansökan ange önskemål om specifikt boende. Detta önskemål skall beaktas men i grunden kan dock inte den enskildes önskemål om ett specifikt boende vara avgörande utan det är behovet av vård- och omsorgsboende. I de fall den enskilde tackat nej två gånger till anvisat boende kan beslutet omprövas.

Visar det sig inte möjligt att verkställa beslutet inom tre månader ska skälen till detta nog dokumenteras. Tackar den enskilde nej till erbjudande från kommunen ska även detta och orsakerna därtill dokumenteras.

Rätten till bistånd i form av vård- och omsorgsboende grundar sig på den enskildes vård- och omsorgsbehov. Behovet av vård- och omsorgsboende skall grundas på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter skall vägas med fysiska, sociala, psykiska, medicinska och existentiella behov.

Om den enskilde av andra skäl, t.ex. avsaknad av hiss i fastigheten eller otillgänglig närmiljö, behöver annan bostad, ska i första hand möjlighet till bostadsanpassning eller byte till mer lämplig bostad prövas

Behov

Den enskilde har ett omfattande och varaktiga behov av omvårdnad, trygghet och/eller stöd. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Den enskilde beviljas denna insats vid omfattande behov av personlig omvårdnad när det gäller t ex hygien, klädsel, förflyttning, måltider, kommunikation och tät tillsyn över dygnet. Behoven av omvårdnad och trygghet skall inte skäligen gå att tillgodose med hemtjänst eller annat bistånd. Exempel på situationer där hemtjänst inte räcker till är de behov som uppstår med korta eller oförutsägbara intervaller.

Medicinskt utlåtande om de enskildes behov kan tas med i helhetsbedömningen men det är det individuella behovet som styr, inte diagnos eller behovens orsak.

För att personer med funktionsnedsättningen demens skall erhålla vård- och omsorgsboende med demensinriktning krävs att läkare fastslagit demensdiagnos och/eller att demenssjuksköterskan gjort en bedömning att den enskilde har behov av demensboende.

Allmänt måste vissa kriterier vara uppfyllda för att den enskilde skall beredas bostad i ett vård- och omsorgsboende. Minst ett av följande bedömningskriterier skall vara uppfyllt för att den enskilde skall få en bostad i ett särskilt boende:

- Den enskildes omvårdnadsbehov är stort över hela dygnet och/eller kombinerat med oförmåga att påkalla hjälp
- Den enskilde uttrycker stark/ständig oro och/eller kan utgöra en fara för sig själv
- Hälsotillstånd som påverkar förmågan att fungera i ordinärt boende med punktsatser av hemtjänst

Avgränsning

Behovet av vård- och omsorgsboende föreligger inte om personens behov:

- Kan tillgodoses med insatser från hemtjänst eller alternativa insatser
- Kan tillgodoses med hjälpmedel eller bostadsanpassning
- Kan tillgodoses genom rehabilitering eller habilitering

8.1.1 Grå villan/ BPSD-platser

På Blomstervägen Grå villan finns ett antal platser för de med beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. En placering där ska alltid föregås av en tvärprofessionell bedömning av demenssamordnare, enhetschef på utförarsidan och enheten för bistånd. Beslutet är ett så kallat placeringsbeslut och ska tidsbegränsas på 6 månader i taget. Se arbetsrutin för bedömning och hantering.

8.2 Parboende/medboende

Att kunna få bo tillsammans på äldre dagar även i de fallen endast en make eller sambo är i behov av bostad och vård- och omsorgsinsatser i ett särskilt boende är från den 1 november 2012 en rättighet. Det innebär att makar eller sambor har möjlighet att välja att fortsätta bo tillsammans även då omsorgsbehovet påverkar den enskildes möjlighet att kunna bo kvar i det ordinära boendet. Sedan den 1 juli 2006 gäller att makar eller sambor där båda har behov av särskilt boende har rätt att bo tillsammans i samma särskilda boende.

8.2.1 Parboende

Makar eller personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden, där båda är i behov av och fått biståndsbeslut i form av vård- och omsorgsboende samt där båda önskar bo tillsammans, erbjuds plats i lägenhet som är lämpliga för parboende eller i separata lägenheter inom samma boende. Regler för avgifter för vård- och omsorgsboende, hälso- och sjukvård och dokumentation gäller för båda makar.

8.2.2 Medboende

Medboende är den som flyttar med en biståndsberättigad till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats. Beslutet om medboende ställs till den biståndsberättigade som i detta fall får två beslut.

Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skälig levnadsnivå utöver insatsen bostad i särskilt boende. Bestämmelsen i 4 kap. 1 c § SoL är inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den biståndsberättigades skäliga levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make eller sambo. Båda lagrummen – 4 kap. 1 och 1 c

§§ SoL – ska anges i ett beslut om medboende. Förutsättningarna för att fatta ett bifallsbeslut är att makarna varaktigt har sammanbott, eller om den ena parten redan bor på ett särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott samt att de vill fortsätta leva tillsammans i det särskilda boendet. Det förutsätts även att en av makarna behöver bo i ett särskilt boende eller sedan tidigare har beviljats en sådan insats och att han eller hon är minst 65 år gammal. Om dessa kriterier inte uppfylls finns det inga förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas enligt 4 kap. 1 och 1 c §§ SoL.

Båda makarnas vilja

En förutsättning för att paret ska ha rätt att sammanbo i det särskilda boendet är att båda makarna vill fortsätta att bo tillsammans i ett sådant boende. Om endast en i paret vill det, finns det inga förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas. Det är därför viktigt att biståndshandläggaren noga klarlägger om båda makarna eller samborna vill fortsätta att leva tillsammans genom att prata med båda makarna tillsammans och med dem var för sig. Att samtala med makarna var för sig kan vara ett sätt att ta reda på om någon av dem känner sig pressad av den andra till att fortsätta sammanbo. Enskilda samtal kan ibland ge förutsättningar för var och en att uttrycka sin vilja oberoende av den andras. Det kan förekomma att makar utsätts för påtryckningar av vuxna barn som vill att deras föräldrar ska fortsätta sammanbo trots att antingen båda eller en av dem inte vill. Den som beviljats särskilt boende förmår inte heller alltid hävda sina intressen eller föra sin talan. Det kan till exempel vara en äldre person med demenssjukdom eller som behöver vård i livets slutskede. Dessa känsliga situationer ställer särskilda krav på handläggarnas lyhördhet för den biståndsberättigades uppfattning.

Om den medboende tackar nej till erbjudet boende ska beslutet omprövas, då båda makarnas vilja till sammanboende inte längre finns.

Insatser

Om den medboende inte har beviljats eller ansökt om insatser för egen räkning, har han eller hon inte rätt till insatser i det särskilda boendet. Den medboende får då klara sig på egen hand på samma sätt som i ordinärt boende. Detta gäller såväl matlagning som tvätt och städning med mera såvida man inte kommer överens om något annat med anledning av boendets utformning. I sådana fall kan komma överens med den medboende om att ta del av den service som finns att tillgå på boendet, när det gäller till exempel mat och tvätt.

Avgifter

Den som flyttar med till ett särskilt boende utan egna biståndsinsatser omfattas inte av avgiftsreglerna i 8 kap. SoL. För andra tjänster som erbjuds men ej är biståndsprovade aktualiseras istället de avgiftsregler som finns i 8 kap. kommunallagen (1991:900), KL

Dokumentation

Reglerna om dokumentation i 11 kap. 5 och 6 §§ SoL avser inte den medboende, om inte han eller hon har beslutade hemtjänstinsatser som utförs i det särskilda boendet. I så fall sker dokumentationen i den medboendes personakt. Däremot kan det uppstå situationer när den medboende behöver omnämnas i den biståndsberättigades dokumentation

Hälso- och sjukvårdsinsatser

Den medboende omfattas inte av kommunens ansvar i särskilt boende kring hälso- och sjukvårdsinsatser. När den medboende behöver hälso- och sjukvårdsinsatser hanteras det på samma sätt som i ordinärt boende.

Vid ändrade förhållanden

Om den biståndsberättigade avlider, krävs en förnyad bedömning av den efterlevande makens situation. Om den efterlevande maken önskar bo kvar i särskilt boende, ska en individuell bedömning göras utifrån den efterlevandes behov av personlig omvårdnad, ålder, hälsotillstånd och tid på boendet. Den efterlevandes behov av personlig omvårdnad bör vara av en omfattande karaktär, som kan antas vara bestående. Vid ändrade förutsättningar för medboende, ska eventuellt kvarboende beslutas av sociala utskottet.